

Handlingsplan för en giftfri förskola Läsåret 2020-2021

 Eda kommun	Styrdokument	
	Dokumenttyp	Handlingsplan
	Beslutad av	Kommunstyrelsen 2020-09-29, § 156
	Dokumentansvarig	Skolchefen
	Reviderad av	

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	4
2	Rensa bland plastleksaker.....	4
3	Rensa bland icke-leksaker.....	5
4	Fasa ut möbler.....	6
5	Undvik plast och teflon vid tillagning och servering....	6
6	Tvätta händerna ofta.....	7
7	Fasa ut kemikalier.....	7
8	Tydliga rutiner för städning.....	7
9	Sortera avfallet rätt.....	8
10	Öka kunskaper om kemikalier och miljögifter.....	8
11	Checklista/tidsplan.....	8
12	Ansvariga.....	10
13	Revidering av handlingsplan.....	10
14	Källförteckning.....	10

1 Bakgrund

I vår vardag omger vi oss av varor som innehåller kemiska ämnen, de ingår i de material och komponenter som varorna är tillverkade av. Kemiska ämnen kan också vara tillsatta för att uppnå vissa funktioner, det kan vara för att göra en plast mjuk, textilier kan göras flamsäkra eller att göra en metallyta blank. Forskning har bland annat visat att kemikalier kan orsaka cancer, störd hormonproduktion i kroppen och nedsatt fertilitet. Exempel på kemiska ämnen som kan spridas från varor och ge negativa effekter är mjukgörande ftalater som ofta tillsätts i plast, vissa typer av flamskyddsmedel som finns i möbler eller elektronik, och tungmetaller som exempelvis bly, som tillsätts i PVC-plast eller smycken.

Barn är mer känsliga för kemikalier och miljögifter än vuxna. Det beror bland annat på att barns kroppar inte är färdigutvecklade. Barn andas till exempel snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin kroppsvikt jämfört med vuxna personer. Barn utforskar dessutom sin omgivning genom att smaka och suga på saker och har en ömtålig och tunn hud. Det medför att om de utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen person kan de ändå få i sig mer.

2 Rensa bland plastleksaker

- Rensa bort gamla mjuka plastleksaker

Kemikaliekraven på leksaker har skärpts under åren, därför är nya plastleksaker bättre än gamla. Mjuka plastleksaker av PVC eller andra plastsorter som är äldre än 2007 innehåller sannolikt ftalater som är förbjudna inom EU idag och de kan även innehålla bly.

Tidsplan: Rensa bort på sikt.

- Rensa bort plastleksaker som är tillverkade utanför Europa

För att leksaker ska få säljas till konsumenter ska produkten vara CE-märkt. CE-märkningen innebär att varan uppfyller de regler om säkerhetskrav som ställs inom EU. I Europa ställs dessutom kemikaliekrav vid leksakstillverkning. De kraven gäller dock inte för leksaker som säljs här men tillverkas utanför Europa. Många billiga plastleksaker tillverkas i till exempel Kina. Om varan är CE-märkt ökar dock chansen att den är kontrollerad enligt den lagstiftning som gäller inom EU.

Tidsplan: Rensa bort på sikt.

- Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga eller hala

En orsak till en klibbig yta på en plastleksak kan vara att kemikaliska tillsatser, som exempelvis ftalater läcker ut. När dessa tillsatta mjukgörare släpper från plasten kan det kännas klibbigt eller halt.

Tidsplan: Rensa bort på sikt.

3 Rensa bland icke-leksaker

- Rensa bort gammal elektronik

Elektronik är ingen leksak och innehåller diverse mindre bra ämnen och bör därför enbart användas i pedagogiskt syfte. Det kan vara avlagda mobiltelefoner eller tangentbord som har lämnats in till förskolan. Plasthöljet och kretskorten i elektroniska apparater kan ofta innehålla bromerade flamskyddsmedel. Bly kan finnas i lödpunkter och elkablar innehåller ofta ftalater. Det är därför en onödig risk att låta barnen leka med elektroniken. Låt barnen inte suga på elektronik eller skriva isär apparaterna, då det ökar risken för att de får i sig skadliga ämnen. Gammal elektronik bör lämnas till återvinning.

Tidsplan: Rensas bort senast 1/8 2021.

- Rensa bland utklädningskläder

Rensa bort väskor eller andra saker i konstskinn eftersom de ofta innehåller PVC-plast med ftalater och ibland bly. Billiga smycken eller bijouterier som känns tunga kan innehålla stora mängder hälsoskadligt bly och kadmium. Allergiframkallande nickel kan också förekomma. Även detaljer på kläder i metall kan innehålla bly, kadmium och nickel. Rensa därför bland bälten, smycken och kläder som barnen leker med.

Tidsplan: Rensas bort senast 1/8 2021.

- Se över skapande- och pysselmaterial

Att pyssla med gamla kartonger är bättre än gamla kablar, elektronik eller metall. Byggmaterial som PVC-rör ska också undvikas. Om man vill stryka pärlplattor i verksamheten ska det ske i ett välventilerat rum utan att barn närvarar eftersom värmen kan frigöra ämnen i plasten.

Tidsplan: Rensas bort senast 1/8 2021.

- Rensa bort andra produkter i PVC-plast

Det är generellt bra att hålla nere antalet plastprodukter på förskolan. Andra material än plast eller PVC-fri plast är bättre alternativ. Exempel på saker som ofta kan vara i PVC på förskolorna är förkläden och vaxdukar. Det finns andra material som är bättre som polyuretan eller polyester. Textilvaxdukar är ett alternativ till vaxdukar (OEKO-tex certifierad)

Tidsplan: Rensas bort senast 1/8 2021.

- Rensa bort olämpligt lekmaterial i utemiljön

Däck är inte tillverkade i syfte att vara leksaker och är därför inte kontrollerade på samma sätt. Däcken innehåller flera ämnen som inte bör komma i kontakt med barn. År 2010 förbjöds högaromatiska oljor i nya bildäck, dessa oljor kan innehålla cancerframkallande ämnen. Särskilt olämpligt är det att plantera ätbara grödor i däcken, de giftiga ämnena i däcken släpps ut i jorden och kan då tas upp av växterna. Även vissa typer av byggmaterial ska undvikas för lekmaterial i utemiljön.

Tidsplan: Rensas bort senast 1/8 2021.

4 Fasa ut möbler

- Fasa ut gamla soffor

Äldre soffor och andra stoppade möbler med textilklädsel från 1980-1990-talet innehåller sannolikt bromerade flamskyddsmedel. Vissa sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits, därför är nya möbler bättre än gamla. Äldre soffor med skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma till exempel bly.

Tidsplan: Fasa ut soffor och möbler på sikt.

- Rensa bort gamla lekkuddar av skumgummi

Produkter av skumgummi innehåller ofta bromerade flamskyddsmedel. Eftersom några sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits är det bättre med nyare kuddar än gamla. Äldre skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma som exempelvis bly.

Tidsplan: Fasa ut kuddar på sikt.

- Byt ut gamla sovdrassar

Äldre madrasser från 1990-1980-talet innehåller sannolikt flamskyddsmedel som idag är förbjudna. Skumgummi kan även innehålla bly. Överdragen är oftast i PVC-plast och kan, om de är gamla innehålla de sex ftalaterna som är förbjudna idag.

Tidsplan: Rensa ut på sikt.

- Välj rätt bord

Ljuddämpande bord kan bidra till en lägre ljudnivå och en bättre arbetsmiljö både för barn och vuxna. När nya köps in, kontrollera att de inte innehåller PVC.

Tidsplan: Byt på sikt ut PVC-bord.

5 Undvik plast och teflon vid tillagning och servering

- Byt ut teflonpannor

Teflonpannor bör bytas ut till andra material som gjutjärn. I teflon finns bland annat perfluorerade ämnen som kan vara cancerframkallande och reproduktionsstörande.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

- Undvik plasttallrikar, plastmuggar och plastbestick

Porslin, glas eller rostfritt är ett bättre alternativ ur kemikaliesynpunkt än plast. Plasttallrikar, plastmuggar och plastbestick bör därför inte användas längre där alternativ fungerar lika bra. Vid kalla drycker kan det användas plastglas som är certifierade och godkända.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

- Plasttillbringare

Fasa ut plasttillbringare som inte följer Livsmedelsverkets rekommendationer. Även glas, rostfritt eller naturmaterial fungerar.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

- Undvik vinylhandskar

Undvik vinylhandskar vid tillagning av mat (och även blöjbyten). De är gjorda av PVC och kan därför innehålla stora mängder mjukgörande ftalater som läcker från material vid användning. Alternativa material är nitril, latex, neopren och polyuretan. Nitril är det bästa alternativet och ska helst användas.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

6 Tvätta händerna ofta

- Barnen på förskolan ska tvätta händerna ofta

När barnen har varit ute, vid toalettbesök och innan måltid är minimum.

Tidsplan: Löpande. Rutiner finns på förskolorna för tvättning av händer.

7 Fasa ut kemikalier

På varje förskola bör man tänka igenom vilka kemikalier som egentligen behövs och rensa bort onödiga kemikalier.

- Dokumentera kemikalier

De kemikalier som behövs ska förvaras på en plats som barnen inte kommer åt och vara dokumenterade i en kemikalieförteckning. Säkerhetsdatablad ska finnas tillgängliga samt onödiga kemikalier ska rensas bort.

Tidsplan: Under läsåret 2020/2021. Rutiner finns på förskolorna.

- Använda miljömärkta städprodukter

Enligt det städavtal som tecknas mellan städbolag och förskola ska endast miljömärkta städkemikalier användas. Om det inte följs ska det meddelas till rektor. Alla produkter som används i den egna verksamheten som tvättmedel, sköljmedel, diskmedel ska vara miljömärkt och parfymfritt.

Tidsplan: Löpande.

8 Tydliga rutiner för städning

Många kemikalier i sakerna omkring oss släpper från materialet och samlas i dammet, därför är bra städning en viktig del i arbetet för giftfria förskolor. Vädring under tiden som städningen genomförs är bra (ej vid pollensäsong). Val av tidpunkt är också viktigt vid städning, för att minska att partiklar virvlar runt i rummen.

- Se över ansvarsfördelningen

Det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning där det framgår vad städföretaget respektive verksamheten ska göra. På så sätt säkerställs att inget faller mellan stolarna och att lokalerna städas på ett tillfredsställande sätt. Det är rektor eller delegerad persons ansvar att lokalerna och inventarierna är rena och välskötta. Det är därför viktigt med rutiner för att följa upp städningen, både den egna och den om städföretaget utför.

Tidsplan: Under läsåret 2020/2021. Rutiner finns på förskolorna för städning.

9 Sortera avfallet rätt

Genom att sortera allt avfall på rätt sätt ökar materialåtervinningen och gifter sprids inte i onödan i vår miljö.

- Lämna utsorterat material till återvinning

Däck, byggmaterial, elektronik mm ska lämnas för återvinning och omhändertagande på återvinningsstationen.

Tidsplan: Löpande.

10 Öka kunskaper om kemikalier och miljögifter

Sprida kunskap om handlingsplanen i arbetslagen

Förskolorna och andra som utpekats som ansvariga för åtgärderna i denna handlingsplan ska arbeta med planen på arbetsplatsträffar eller liknande.

Tidsplan: Under läsåret 2020/2021, sedan löpande.

11 Checklista/tidsplan

Rensa bland plastleksaker

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Rensa bort gamla mjuka plastleksaker	På sikt	
Rensa bort plastleksaker som är tillverkade utanför Europa	På sikt	
Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga eller hala	På sikt	
Rensa bort plastleksaker som luktar	På sikt	

Rensa bland icke-leksaker

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Rensa bort gammal elektronik	1/8 2021	

Rensa bland utklädningskläder	1/8 2021	
Se över skapande- och pysselmateriel	1/8 2021	
Rensa bort andra produkter i PVC-plast	1/8 2021	
Rensa bort olämpligt lekmaterial i utemiljön	1/8 2021	

Fasa ut möbler

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Byt ut soffor från 1970- och 80-talet	På sikt	
Rensa bort gamla lekkuddar av skumgummi	På sikt	
Byt ut gamla sov madrasser	På sikt	
Välj rätt bord	På sikt	

Undvik plast och teflon vid tillagning och servering

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Byt ut teflonpannor	På sikt	
Undvik plasttallrikar, plastmuggar och plastbestick	På sikt	
Fasa ut plasttillbringare som inte följer Livsmedelsverkets rekommendationer	På sikt	
Undvik vinylhandskar	På sikt	

Tvätta händerna ofta

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Tvätta händerna	Löpande	

Fasa ut kemikalier

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Dokumentera kemikalier	Under läsåret 2020/2021	
Använd miljömärkta städprodukter	Löpande	

Tydliggöra rutiner för städning

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Se över ansvarsfördelningen	Under läsåret 2020/2021	
Tvätta textilier	Under läsåret 2020/2021	

Sortera avfallet rätt

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Lämna utsorterat material till återvinningen	Löpande	

Öka kunskapen om kemikalier och miljögifter

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/signatur
Sprida kunskap – diskutera handlingsplanen i arbetslagen	Under hösten 2020 inleds arbetet med att sprida handlingsplanen, sedan löpande	

12 Ansvariga

Ansvariga för handlingsplanen är rektorerna på förskolorna, tillsammans med all personal på förskolorna.

13 Revidering av handlingsplan

Handlingsplanen revideras vid uppstart av nytt läsår.

14 Källförteckning

- Rapport Operation Giftfri Förskola – Åtgärdsförslag till kommuner. Naturskyddsföreningen
- Rapport Giftfria barn leda bäst – 129 förskoleinventeringar i 41 kommuner inom projektet Operation Giftfri Förskola. Naturskyddsföreningen.
- Rapport Operation Giftfri Förskola . Tips till förskolor och föräldrar. Naturskyddsföreningen.
- Miljööverenskommelse – för ett hållbart Värmland 2018-2020. Länsstyrelsen Värmland.
- Vi rensar! Steg för steg handledning för en Giftfri förskola. Linköpings kommun.
- Giftfri förskola på sikt. Eda kommun

- <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/tillsynsvagledning-halsoskydd/tillsynsvagledning-miljobal>